

Мишеніна Т.М.
канд.філол.наук,
доцент,
Криворізький ДПУ

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ “УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)”

В статье рассматриваются некоторые вопросы усовершенствования и развития коммуникативной компетентности на примере анализа простого предложения, осложненного деепричастным поворотом; анализируются особенности функционирования единиц в тексте. Для лучшего усвоения темы автор предлагает систему вопросов и упражнений, дает методические рекомендации относительно проведения практического занятия в условиях кредитно-модульной системы.

The peculiarities deals rattle some aspects of communication skills development of simple sentence complicated by Participle construction functioning in the text; the peculiarities of in this article as example of the analysis. The author suggests the system of leading and answers for these questions, gives methodical recommendations for conducting the praticat lesson. And all this is for good learning the theme in conditions of credit-module system.

Глибокий гуманістичний зміст української культури, її значення для творчого самоусвідомлення багатьох поколінь українського народу в національному саморозвитку та світовій цивілізації зумовили об'єктивне перетворення її на цілісну систему духовного світу українців. Зміст культури відповідно виявляється у формі суспільної свідомості – науці й освіті.

Концепція гуманітарної освіти ХХІ століття передбачає викладання дисциплін, курс яких спрямований на формування національно свідомої, духовно багатї мовної особистості з належним рівнем комунікативної компетенції, що передбачає наявність знань про мову, її граматичну структуру і словниковий склад, історію і закони її розвитку; уявлення про роль мови в ментальності українського народу, у його суспільному житті, розвитку інтелекту людини. Для сучасної вищої школи пошук нових інформаційних технологій, форм, методів і засобів організації мовної освіти є досить актуальним, оскільки спеціальні курси відіграють визначальну роль у професійній підготовці вчителів. Безумовно, мовна освіта має стати невід'ємною складовою фахової підготовки, оскільки зміст поняття інтелігентне мовлення розкриває погляд на мову як творчу практику

індивідів, що, спілкуючись між собою, зберігають у ній культуру попередніх поколінь і розвивають її відповідно до надбань цивілізації.

Курс “Українська мова (за професійним спрямуванням)” покликаний озброїти майбутніх педагогів методикою комплексного аналізу текстів різного функціонального призначення, формувати мовленнєву компетентність, що виявляється у розвиткові культури спілкування студентів. В умовах кредитно-модульної системи можна досягти високого рівня мовної освіти у процесі вивчення дисципліни при вирішенні таких завдань: раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі та перевірка якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля; стимулювання систематичного самостійного навчання студентів протягом семестру; виявлення та розвиток творчих здібностей студентів; застосування текстоцентричного принципу навчання мови.

З огляду на це модуль курсу доцільно будувати у вигляді окремих практичних занять, структурними елементами яких є мета, компоненти змісту та список рекомендованої літератури. Практичні заняття складаються з окремих блоків: теоретичного, практичного (поточний контроль), блоку індивідуальних завдань, а також запитань і завдань для самоконтролю.

За навчальним планом дисципліна “Українська мова професійного спрямування” вивчається на першому або другому курсі вузів, оскільки має перспективу реалізації на старших курсах, а також повинна спиратися на базові знання, одержані студентами у школі.

У процесі спілкування активно використовують синтаксичні побудови, до яких зараховують просте речення, ускладнене дієприслівниковим комплексом. Мета вивчення цих конструкцій – уміти характеризувати семантико-синтаксичні і функціональні особливості дієприслівникових комплексів на матеріалі прикладів, дібраних із текстів різної стилістичної приналежності; формувати синтаксичні вміння і навички у студентів у процесі вивчення речень, ускладнених дієприслівниковим зворотом.

Теоретичний матеріал до теми, винесений на самостійне опрацювання, подається у вигляді схем, узагальнених таблиць, що, у свою чергу. Дає можливість студентам зосередити увагу на складних випадках правопису слів, основних правилах пунктуації. Після вивчення теоретичного матеріалу здійснюється поточний контроль – “перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання вправ та самостійних завдань” [2, с. 4].

Рівень засвоєння теоретичного матеріалу визначається якістю виконання завдань і відповідей.

У поданому тексті виділіть речення, ускладнені дієприслівниковим зворотом, дайте відповіді на питання: класифікуйте фактичний матеріал (вид, час); розгляньте типи пропозицій та їх репрезентації у простому реченні, ускладненому дієприслівниковим зворотом (семантичний план речення); визначте валентний потенціал вторинних предикатів – дієприслівників; з'ясуйте особливості комунікативної організації речень з напівпредикативними дієприслівниковими конструкціями (позиція в реченні); виявіть кореферентні співвідношення речень, ускладнених дієприслівниковими зворотами, з іншими типами синтаксичних одиниць (дериваційні відношення, що зумовлюють кореляцію з членами простого речення; підрядною частиною складнопідрядного речення); поясніть пунктограми в реченні, ускладненому дієприслівниковим зворотом (уживання розділових знаків).

Яскравим прикладом тематичного тексту може бути Акт незалежності України: Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла над Україною у зв'язку із державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, Продовжуючи 1000-літню традицію державотворення в Україні, Виходячи з права нації на самовизначення, передбаченого статуту Об'єднаних Націй та іншими міжнародно-правовими документами, Здійснюючи декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада УРСР урочисто проголошує незалежність України та створення Самостійної Української держави – України.

Відповідно до положень дериваційного синтаксису синтаксичні одиниці в українській мові перебувають у дериваційних відношеннях. Формальний зв'язок базової і похідної синтаксичних одиниць полягає в спрощенні формально-граматичної структури базової одиниці, чому сприяє структурна редукція компонентів та перебудова синтаксичних зв'язків [3, с. 3]. Такий підхід до розв'язання центрального питання дериваційного синтаксису дав змогу встановити відношення похідності між синтаксичними одиницями одного рангу: або реченнями, або словосполученнями, а також між синтаксичними одиницями різних рангів: реченнями і словосполученнями або реченнями і синтаксемами.

Кореферентні співвідношення є реалізацією дериваційних відношень синтаксичних одиниць. Окремий тип кореферентних співвідношень на рівні

головних і другорядних членів простого речення (додатків, обставин (часу, місця, цілі, мети, допусту, умови) становлять співвідношення синтаксем із дієприслівниками: Утім головне – щоб, поспішаючи з прийняттям вельми актуальних законів, не сталося так, як у тій народній приказці, у якій один дрова рубає, а в іншого тріски по голові б'ють // Утім головне – щоб у поспіху прийняття вельми актуальних законів не сталося так, як у тій народній приказці, у якій один дрова рубає, а в іншого тріски по голові б'ють; Чотири роки тому облаштували власну студію звукозапису, а минулого року стали піснярами революції, з Майдану покрокувавши в “Євробачення” // Чотири роки тому облаштували власну студію звукозапису, а минулого року стали піснярами революції і покрокували з Майдану в “Євробачення”.

Доцільним при спостереженні над структурно-семантичними особливостями речень з дієприслівниковим комплексом буде завдання на перебудову складнопідрядного речення: замініть складнопідрядні речення простими, ускладненими дієприслівниковим зворотом (Надмірне регулювання цін – це саме та претензія, яку висловлювали Європейський Союз і США, коли розглядали (розглядаючи) питання щодо надання Україні статусу з ринковою економікою); Україна зможе розвинути власну конкурентноспроможність та інтегруватися у глобальну економіку, якщо буде навчатися (навчаючись) на досвіді країн-сусідів).

Методична робота над виробленням синтаксичних умінь і навичок передбачає використання вправ на утворення дієслівних форм – дієприслівників у синтаксичній конструкції або введення дієприслівників у речення.

Від поданих дієслів утворіть різні форми дієприслівників, складіть із ними речення: зрозуміти, досліджувати, виконати, виконувати, розв'язати, збалансувати, балансувати, діалогізувати, комп'ютеризувати, оперувати.

Від дієслів, що в дужках, утворіть дієприслівники. Поставте розділові знаки: Близько 26 мільйонів китайців живуть в умовах “абсолютної бідності” (одержувати) менш як 80 доларів на рік; (Обговорювати) проблему народні депутати відзначили, що після приходу в ФДМУ В.Семенюк відбуваються суттєві зміни; Кожні 12-15 років Генеральна Асамблея повинна переглядати членство (усувати) держави, чий внесок у діяльність ООН буде визнаний незадовільним.

Досконале мовлення характеризується комунікативними ознаками – правильністю, точністю, логічністю, виразністю, образністю. Синтаксична норма відображає логічний закон побудови синтаксичної конструкції. З погляду структурно-семантичної будови дієприслівники кваліфікуються як другорядні присудки, оскільки напівпредикативний зв'язок виражає додаткову предикацію за допомогою відносного часу, модальності і персональності [5, с.69]. Отже, напівпредикативні дієприслівникові комплекси – це відносно самостійні, цілісні синтаксичні єдності, оформлені за певною граматичною схемою; за своєю будовою та змістом вони відповідають двочленному реченню, оскільки зберігають ознаки предикації. Причиною порушення логіки при побудові речення із дієприслівниковим комплексом може бути вживання суб'єкта дії у непрямому відмінку. З огляду на це доцільним буде використання речень на редагування.

У яких реченнях дієприслівниковий зворот ужито недоречно? Відредагуйте речення. Дайте коментар: Перебуваючи в пошуках свого нового обличчя, Україні необхідно спрямовувати свою стратегію на побудову правової й соціально орієнтованої держави // Перебуваючи в пошуках свого нового обличчя, Україна повинна спрямовувати свою стратегію на побудову правової й соціально орієнтованої держави; За оперативними даними Мінагрополітики аграріями зібрано 391 тисячу тонн пшениці, скосивши й обмолотивши 167 тисяч гектарів.

Доберіть із різних джерел приклади речень із дієприслівниковим комплексом, де дієприслівник ужито недоречно. Виправіть помилки, дайте коментар.

Завданням підсумкового контролю модулю є підсумкова перевірка засвоєння студентами навчального матеріалу з теми, логіки та взаємозв'язків між окремими його складовими, здатність практично (репродуктивно, конструктивно, творчо) використовувати набуті знання.

Сучасна концепція розвитку освіти у вищій школі тісно пов'язує навчання мови з рівнем розвитку мовленнєвих умінь, сформованості основних чинників мовної компетенції, що забезпечують належний рівень мовної комунікації індивіда в різних життєвих ситуаціях. Аналіз структурно-семантичних особливостей простого речення, ускладненого дієприслівниковим комплексом, з'ясування їх ролі в мовній організації тексту сприятиме формуванню комунікативної компетентності студентів,

допоможе удосконалити навички побудови власних одиниць, стилістично довершених текстів.

Список використаних джерел

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232с.
2. Вернидуб Р.М. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Національному педагогічному університеті ім. М.П.Драгоманова. – К.: НПУ, 2004.
3. Городенська К.Г. деривація синтаксичних одиниць / АН України. Ін-т мовознавства; Відп. ред. І.Р.Вихованець. – К.: Наук. думка, 1991. – 192 с.
4. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – 306 с.
5. Шахматов А.А. Синтаксис русского языка. – Учпедгиз, 1965. – 620 с.
6. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 326 с.

Ігнатенко Г.В.,
канд. пед. наук, доцент,
Глухівський ДПУ
ім. О. Довженка

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ „ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА”

В статье рассматривается проблема определения способов формирования педагогической компетентности у будущих мастеров производственного обучения и преподавателей спецпредметов. Анализируются подходы ученых к определению компетентности. Подчеркивается, что обеспечивает формирование педагогической компетентности ориентация на модель, которая включает педагогические умения в соответствии с операционными функциями педагога.

The problem of determination of ways of forming pedagogical competence for future masters of production study and teachers of the special objects is examined in the article. Approaches of scientists to determination of competence are analyzed. It is underlined, that